

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 3 สิงหาคม 2543

ไม่มี ‘ออร์หันต์’ ในวุฒิสภา

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

วุฒิสภามีสมาชิกครบจำนวน 200 คน หลังจากใช้เวลาในการเลือกตั้งเกือบ 5 เดือน บางจังหวัดมีการเลือกตั้งถึง 5 รอบ เนื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยว่า มีการทุจริตในการเลือกตั้ง และแล้ววุฒิสภาก็ได้ตัวประธานคนแรกภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2543 โดยที่ประชาสังคมมิได้ต้อนรับประธานวุฒิสภาในฐานะผู้นำฝ่ายนิติบัญญัติ อาการมิยินดียินร้ายเจือปนด้วยการดูแคลนปรากฏโดยทั่วไป

ผู้ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ออกแบบระบบการเมือง (Political Design) โดยหวังที่จะได้ ‘ออร์หันต์’ มาดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา เพราะวุฒิสภาถูกกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่อย่างกว้างขวาง ทั้งในการกลั่นกรองกฎหมาย การแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบด้านต่างๆ ในสังคมการเมืองไทย และการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง นับตั้งแต่นายกรัฐมนตรีไปจนถึงพนักงานอัยการ ด้วยเหตุที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้อำนาจวุฒิสภาอย่างกว้างขวางเช่นนี้เอง คณะผู้ร่างรัฐธรรมนูญจึงต้องการเห็น ‘ออร์หันต์’ ตบเท้าเข้าสู่วุฒิสภา

บัดนี้ การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาชุดแรกสิ้นสุดลงแล้ว ข้อเท็จจริงปรากฏว่า วุฒิสภาหาได้มีสมาชิกที่เป็น ‘ออร์หันต์’ ไม่มี แต่ปฤชนที่มีกิเลส ตัณหา และราคะ โดยที่สมาชิกบางคนมีใจสู้ตามข้อกล่าวหาของไบปลิวบางฉบับ จากการตรวจสอบข้อมูล เราจะพบข้อเท็จจริงอย่างน้อย 4 ประการ กล่าวคือ

ข้อเท็จจริงประการแรก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นำระบบบัณฑิตยาริปไตยมากลั่นกรองสมาชิกวุฒิสภา แม้สมาชิกวุฒิสภาจะมีการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรี แต่คุณวุฒಿಯังเป็นทางการหาได้บ่งบอกความรู้ความสามารถและวุฒิภาวะที่แท้จริงในเมื่อปริญญาบัตรและวุฒิปบัตรสามารถซื้อขายในตลาดบริการการศึกษาได้ เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนแปรสภาพเป็น McUniversity ทำหน้าที่เป็นโรงพิมพ์ปริญญาบัตรและวุฒิปบัตร แต่การนำระบบบัณฑิตยาริปไตยมากลั่นกรองสมาชิกวุฒิสภาให้ความสำคัญแก่ระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการมากเกินไป และมีได้ให้ความสำคัญแก่การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ

จึงมีผลในการสกัดผู้นำท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านผู้ซึ่งมีการศึกษาอย่างเป็นทางการน้อย แต่อุดมด้วยความรู้และประสบการณ์นอกกระบวนโรงเรียน

ข้อเท็จจริงประการที่สอง สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยมีความสัมพันธ์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับพรรคการเมือง บางคนอาศัยเครือข่ายของพรรคการเมืองในการสร้างฐานเสียง บางคนเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามาก่อน บางคนเป็นภรรยาหรือสามีหรือบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งในอดีตและปัจจุบัน ในอีกด้านหนึ่ง พรรคการเมืองขนาดใหญ่ก็ต้องการฐานทางการเมืองในวุฒิสภา ทั้งนี้เพื่อให้มีหลักประกันขั้นต่ำเกี่ยวกับเสถียรภาพของรัฐบาลในอนาคต จึงมีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับผู้สมัครรับเลือกตั้งและกับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งแล้ว หัวหน้าพรรคการเมืองบางพรรคถึงกับลงทุนหาเสียงให้สมุนบริวารของตน

รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 มีบทบัญญัติห้ามผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาสังกัดพรรค ทั้งนี้เนื่องจากวุฒิสภาถูกออกแบบให้มีอำนาจลับฟ้า จึงต้องการสมาชิกที่มีความเป็นกลางทางการเมือง ไม่ฝักฝ่ายพรรคการเมืองพรรคหนึ่งพรรคใด แต่การออกแบบระบบการเมืองเช่นนี้ขัดกับธรรมชาติของสังคมการเมือง มนุษย์ในฐานะสัตว์สังคม สัตว์เศรษฐกิจ และสัตว์การเมืองย่อมต้องการมีพวกพ้อง และใช้ระบบพวกพ้องให้เป็นประโยชน์แก่ตน พรรคการเมืองย่อมต้องการสร้างและขยายฐานการเมืองเพื่อยึดกุมและดำรงอำนาจรัฐ ความเป็นกลางจึงไม่มีไม่ว่าในสังคมการเมืองใดในมนุษย์พิภพ ไม่มีวุฒิสภาประเทศใดที่มีความเป็นกลางทางการเมือง ยิ่งสังคมที่ถูกรอยรัดด้วยระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ดังเช่นสังคมไทยด้วยแล้ว การแสวงหาความเป็นกลางทางการเมืองเป็นเรื่องไร้เดียงสาอย่างยิ่ง แม้สมาชิกวุฒิสภาจะมีได้สังกัดพรรคโดยนิตินัย แต่ก็หาได้หมายความว่า วุฒิสมาชิกบางภาคส่วนมิได้สังกัดพรรคโดยพฤตินัย

ข้อเท็จจริงประการที่สาม สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยได้รับเลือกตั้งด้วยความไม่บริสุทธิ์และไม่ยุติธรรม โดยที่บางคนเคยถูกคณะกรรมการการเลือกตั้งตีตราว่า มีประพฤติกรรมอันมิชอบในการซื้อขายเสียง โดยที่บางจังหวัดมีการเลือกตั้งถึง 5 รอบ แม้ว่า ทำ्यที่สุดคณะกรรมการการเลือกตั้งจะรับรองผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาทั้ง 200 คน แต่หาได้หมายความว่า สมาชิกทั้ง 200 คนผ่านการเลือกตั้งอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรม บางคนมีมลทินจากการตีตราของ กกต. และบางคนหลุดเข้าวุฒิสภาได้ แม้จะมีประพฤติกรรมอันมิชอบ เพียงเพราะ กกต. จับไม่ได้ ไล่ไม่ทัน

การที่วุฒิสภาได้มาซึ่งสมาชิกที่มีประพฤติกรรมอันมิชอบย่อมขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการ ‘อรหันต์’ เข้าวุฒิสภา การห้ามผู้สมัคร สว. สังกัดพรรคมิอาจช่วยให้ได้มาซึ่งสมาชิกที่เป็น ‘อรหันต์’ ฉะนั้น การห้ามผู้สมัคร สว. หาเสียงก็มิอาจช่วยป้องกันการซื้อขายเสียงฉนั้น ผู้ร่างรัฐธรรมนูญเกรงว่า หากปล่อยให้ผู้สมัคร สว. หาเสียง จะเปิดช่องให้มีการ

ซื้อขายเสียงได้ แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า มีการซื้อขายเสียงเกิดขึ้น ทั้งๆที่รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติห้ามหาเสียง แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การซื้อขายเสียงมิได้มีสาเหตุจากการหาเสียง และแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนอีกว่า รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 มีบทบัญญัติที่เกิดจากการจับแพะชนแกะ

การห้ามผู้สมัคร สว. หาเสียงก่อให้เกิดผลเสียหลายประการ ในประการแรก เปิดช่องให้ กต. ใช้อำนาจในทางฉ้อฉลได้ เพราะเส้นแบ่งระหว่างการหาเสียงกับการแนะนำตัว เป็นเส้นแบ่งที่ไม่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีคำนิยามตามกฎหมายที่ชัดเจน ทำให้ กต. มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจมากเกินไป ประการที่สอง สร้างความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างผู้สมัคร สว. ด้วยกันเอง สามัญชนย่อมเสียเปรียบ ‘บุคคลสาธารณะ’ อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน ในประการสำคัญ ประชาชนไม่มีสารสนเทศที่สมบูรณ์เกี่ยวกับผู้สมัคร สว. ในเมื่อสมาชิกวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ในการกลั่นกรองกฎหมาย และในเมื่อกฎหมายส่วนใหญ่มีที่มาจากนโยบายของรัฐ ประชาชนควรจะได้รับรู้จุดยืนและอุดมการณ์ของผู้สมัคร สว. ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง อย่างน้อยที่สุด ประชาชนควรจะได้รับรู้ว่า ผู้สมัคร สว. ยืนอยู่ข้างผู้กดขี่ หรือผู้ถูกกดขี่ หรือยืนอยู่ข้างผู้มีฐานะหรือผู้ด้อยฐานะในสังคม

ข้อเท็จจริงประการที่สี่ ประธานวุฒิสภาได้มาด้วยกระบวนการหาเสียง อย่างน้อยที่สุดมีการลอบบี หนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนแขนงอื่นรายงานว่าการหาเสียงกระทำผ่านผู้นำพรรคการเมืองด้วย รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติห้ามผู้สมัคร สว. หาเสียง แต่มิได้ห้าม สว. หาเสียงเพื่อดำรงตำแหน่งประธานวุฒิสภาหรือประธานคณะกรรมการชุดต่างๆ การแย่งชิงตำแหน่งประธานวุฒิสภายังผลให้มีการจับกลุ่มสมาชิกวุฒิสภาออกเป็นกลุ่มๆอย่างชัดเจน ในขณะที่รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติห้ามผู้สมัคร สว. สังกัดพรรค ภายในวุฒิสภาก็มี ‘พรรค’ ก่อตัวขึ้น หนังสือพิมพ์บางฉบับรายงานว่า ในการแย่งชิงตำแหน่งประธานวุฒิสภาครั้งนี้มีการซื้อขายเสียง ด้วยการแลกเปลี่ยนคะแนนเสียงกับตำแหน่งประธานคณะกรรมการหรือตำแหน่งกรรมการของวุฒิสภา

รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ต้องการ ‘อรรถันต์’ เป็นสมาชิกวุฒิสภา พยายามตีกรอบกันมิให้ผู้ที่มีชื่อ ‘อรรถันต์’ เดินเข้า ‘คอก’ ผลการเลือกตั้งกลับปรากฏว่า ไม่มี ‘อรรถันต์’ ในวุฒิสภามีแต่ปฤชณผู้มีกิเลส ตัณหา ราคะ และความเห็นแก่ได้ โดยที่มาเฟียและผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นหลุดเข้าไปเป็นสมาชิกในสัดส่วนสำคัญ

รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ต้องการให้วุฒิสภาเป็น ‘เขตปลอดการเมือง’ จึงมีบทบัญญัติห้ามสมาชิกวุฒิสภาสังกัดพรรค คำถามพื้นฐานมีอยู่ว่า วุฒิสภาซึ่งเป็นองค์กรทางการเมือง จะเป็น ‘เขตปลอดการเมือง’ ได้อย่างไร เพียงยกแรกก็มีการลอบบีหาเสียงและแลกคะแนนเสียงเพื่อไขว่คว้าตำแหน่งประธานวุฒิสภา ทั้งนี้เป็นที่คาดการณ์ได้ว่า เมื่อถึงวาระการกลั่นกรอง

กฎหมายและวาระการแต่งตั้งหรือถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ กระบวนการลอบบีหาเสียง
ภายในวุฒิสภาจะเข้มข้นยิ่งกว่านี้ ในประการสำคัญวุฒิสภามีอาจเป็น 'เขตปลอดภัยกลุ่ม
ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ' ได้